

Kontakt

Cecilia Ekstrand
cecilia.ekstrand@srf.nu
08-399119

Dnr 44/2024

REMISSVAR

2024-05-13

Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se

Remissvar över betänkandet Uppföljning för utveckling – ett hållbart system för samlad kunskap om villkoren för barn och elever med funktionsnedsättning i förskola och skola (SOU 2023:95), dnr U2023/03616

Synskadades Riksförbund, SRF, är landets främsta företrädare för personer med synnedsättning.

SRF lämnar härmed synpunkter på remissen om ökad kunskap om den kunskapsmässiga och sociala situationen för barn och elever med funktionsnedsättning i skolväsendet och i vilken mån de erhåller stödinsatser.

Sammanfattning

SRF har under många år efterfrågat statistik och kunskap om elever i skolväsendet tillsammans med andra organisationer. Eftersom det saknas kunskap om hur situationen ser ut för elever med bland annat synnedsättning är det mycket svårt att uttala sig om vilka behov av stöd som eleverna har och om stödet som ges är tillräckligt effektivt. Det finns stora behov av att följa upp villkoren för barn och elever med funktionsnedsättning i skolväsendet för att motverka konsekvenser av funktionsnedsättningar och därmed kunna följa upp de funktionshinderspolitiska målen. Vi ser mycket positivt på att det både är den kunskapsmässiga och den sociala situationen som ska belysas. FN:s barnrättskommitté (2023) är tydliga med att Sverige måste skärpa åtgärderna för att säkerställa en inkluderande utbildning i den allmänna skolan för alla barn med funktionsnedsättning. FN:s kommitté för konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (2024) är

Synskadades Riksförbund

Sandsborgsvägen 52
122 88 Enskede
org nr: 802007–3436

tel vx: 08-39 90 00
webbplats: www.srf.nu
facebook: [synskadadesriksforbund](https://www.facebook.com/synskadadesriksforbund)

pg: 4869–4
bg: 573-31 91
pg för gåvor: 90 00 90-2

oroade över att Sverige saknar en mekanism för övervakning och genomförande av inkluderande utbildning.

SRF stödjer utredningens förslag, som kan innebära att det utvecklas bättre verktyg för att kunna bedriva ett utvecklat uppföljningsarbete. Genom att samköra olika statistikkällor går det att få en bättre uppföljning av skolresultat respektive olika former av stöd för barn och elever med funktionsnedsättning. Det genomförs flera olika enkät- och surveyundersökningar för att fånga upp erfarenheter från barn, elever och vårdnadshavares egna erfarenheter, men det är mycket svårt att utifrån dessa belysa hur situationen för barn och elever med funktionsnedsättning är. Genom att utveckla befintliga undersökningar går det att få fram underlag om målgruppen. Förslaget om att Skolverket och Skolinspektionen får ett förtydligat uppdrag att beakta funktionsnedsättningar inom sina ordinarie verksamheter är mycket viktigt.

Det är angeläget att ta fram standardiserat mått på funktionsnedsättning att använda i olika undersökningar för att dessa ska kunna vara jämförbara. Vid sidan av undersökningar behövs det forskning om barn och elever med funktionsnedsättning i skolväsendet. Det är särskilt viktigt när det gäller mindre grupper som barn och elever som är blinda eller har en synnedsättning. De tenderar annars att bli osynliga i undersökningar och rapporter. Skolverket föreslås få en central roll i att göra en samlad analys och redovisning av de olika kunskapskällor som utgör delar av uppföljningen. Vi ser positivt på förslaget om att Skolverket ska inrätta ett barn- och ungdomsråd. Vi kan dock se att det finns utmaningar med att få till en bred representativitet och att säkerställa att rådets arbete blir anpassat utifrån barn och utifrån olika funktionsnedsättningar.

10.1 Instruktionen för Statens skolverk och Statens skolinspektion ändras

SRF stödjer förslagen om att det tydligt ska framgå att myndigheterna inom ramen för sina verksamheter systematiskt ska samla in uppgifter för att motverka de konsekvenser barns

och elevers funktionsnedsättningar medför genom att regelbundet bidra med kunskapsunderlag.

I Skolverkets uppdrag som sektorsansvarig myndighet inom skolväsendet ingår att vara samlande, pådrivande och stödjande i förhållande till övriga parter. Skolverket ansvarar för nationell uppföljning och i den ingår att skolor ska redovisa vilket stöd som ges till elever med funktionsnedsättning för att motverka funktionsnedsättningens konsekvenser. Vi kan se behov av en uppföljning kring hur skolorna arbetar med att erbjuda tillräckligt stöd över den lägsta godtagbara kunskapsnivån utifrån skollagens förtydligande från 2014.

Det är synnerligen viktigt att Skolverket får i uppdrag att undersöka denna grups villkor och situation genom nationell uppföljning. Utredningens förslag om att Skolverket ska utveckla sina undersökningar om elevers och vårdnadshavare erfarenheter och attityder till förskola och skola är angeläget för att säkerställa att funktionshinderperspektivet kan belysas. Vi välkomnar att det ska ingå i myndighetens reguljära arbete med att följa upp hur huvudmännen arbetar för att motverka konsekvenser av funktionsnedsättningar hos barn och elever med funktionsnedsättning. Vi hoppas att det kan leda till att Skolverket kan rikta ekonomiska resurser till skolorna för arbetet med likvärdighet för elever med funktionsnedsättning, vilket vi har saknat hittills.

Skolinspektionen ska inom ramen för sitt uppdrag främja en starkt likvärdighet mellan skolor och mellan förskolor. Skolinspektionen ska samverka med Skolverket och Specialpedagogiska skolmyndigheten för att nå de utbildnings- och funktionshinderspolitiska målen. Vi håller med om att Skolinspektionen måste undersöka situationen för barn och elever med funktionsnedsättning. Idag saknas konkreta underlag för att göra en effektiv uppföljning av målen.

Vi stödjer förslaget om att Skolinspektionen behöver utveckla sina undersökningar om elevers och vårdnadshavare erfarenheter och bedömningar av villkoren i skolan. Vi välkomnar förslaget om att

denna uppföljning ska göras i myndighetens reguljära arbete inom sitt verksamhetsområde för att följa upp att huvudmännen arbetar för att motverka konsekvenser av funktionsnedsättningar och främja likvärdigheten.

Vi ser gärna att båda myndigheterna även utvecklar möjligheten att inhämta synpunkter från lärare, resurspersoner, rektorer, specialpedagoger och speciallärare kring situationen för barn och elever med funktionsnedsättning. Deras behov av kunskap, stöd och resurser för att anpassa verksamhet och undervisning för att främja likvärdigheten för målgruppen i förskola och skola är värdefull som kunskapskälla.

Kunskapen om barn och elever med funktionsnedsättning kan behöva höjas hos medarbetare inom båda myndigheterna.

Dessa förslag går i linje med de rekommendationer som Sverige har fått från FN:s kommitté i samband med den senaste granskningen om hur Sverige efterlever FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. FN pekar på att det saknas en aktör som driver på inkludering av elever med funktionsnedsättning.

10.2 Förstärkt uppföljning av kunskapsresultat och stödåtgärder

SRF stödjer förslaget om att Skolverket får i uppdrag att med stöd av SCB samköra individbaserade uppgifter som myndigheten tar in med uppgifter från Socialstyrelsens patientregister. Syftet är att systematiskt och över tid för att motverka konsekvenser av funktionsnedsättningar hos elever i skolan följa kunskapsresultat och förekomst av särskilda stödåtgärder.

10.3 Utveckling av reguljära enkätundersökningar

10.3.1 Utveckling av Skolverkets undersökningar om elevers och vårdnadshavares erfarenheter av och attityder till förskola och skola

SRF stödjer förslaget om att Skolverket får i uppdrag att vart tredje år inhämta information om barn och elever med funktionsnedsättning och vårdnadshavares erfarenheter och attityder till situationen i förskola och skola. Det är viktigt att inhämta information från elever i årskurs 4–9 i alla skolformer. Det är av stor vikt att elever i statliga specialskolor bland annat vid Ekeskolan i Örebro får stöd i att kunna föra fram sina synpunkter så självständigt som möjligt. Vi anser att när det gäller de yngre barnen bör Skolverket på sikt utveckla verktyg för att inhämta information direkt även från dessa. Det finns metoder för att göra det, men det krävs kompetens hos de som ska ansvara för kontakten med barnen. FN:s barnkonvention och konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning är tydliga med att barn ska ha möjlighet att föra fram sina åsikter och ha stöd för att göra det.

10.3.2 Utveckling av Skolinspektionens undersökningar om elevers och vårdnadshavares erfarenheter och upplevelser av skolan

SRF stödjer förslaget om att Skolinspektionen får i uppdrag att på ett systematiskt och återkommande sätt inhämta information om elever med funktionsnedsättningar och vårdnadshavares erfarenheter och bedömningar av situationen i skolan. Det är angeläget att utveckla Skolenkäten så att den kan användas för att belysa elever med funktionsnedsättning och vårdnadshavares erfarenheter och bedömningar av situationen i skola. Förslaget om att detta ska göras systematiskt och återkommande är viktigt. Det är viktigt att säkerställa så att enkäter är tillgängliga för barn, unga och vuxna med funktionsnedsättning. För att myndigheten ska kunna bidra till att motverka konsekvenser av funktionsnedsättningar behövs nya bestämmelser i skollagen och i offentlighets- och sekretesslagen enligt förslagen.

10.3.3 Utveckling av undersökningar om barns och elevers levnadsförhållanden (Barn-ULF)

SRF stödjer förslaget om att SCB genomför undersökningen om barns levnadsförhållanden (Barn-ULF) vart tredje år från och med 2026.

Det är viktigt att införa det standardiserade självskattningsmåttet för att tydligare fånga upp barn med synnedsättning i undersökningen. Undersökningen måste vara tillgänglig för barn och vuxna med synnedsättning.

10.3.4 Utveckling av kompletterande undersökningar

SRF stödjer förslagen om att Folkhälsomyndigheten bör införa det standardiserade självskattningsmått som tidigare nämnts i sin undersökning om Skolbarns hälsovanor. Detsamma bör gälla för Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) när det gäller sin undersökning Lokal uppföljning av ungdomspolitiken (LUPP) och för Statistiska centralbyrån (SCB) i sin undersökning Gymnasieungdomars studieintresse. Det är viktigt att använda ett standardiserat självskattningsmått för funktionsnedsättning i samtliga undersökningar som rör barn och unga. Jämförbarheten mellan olika enkätundersökningar kan öka och därmed underlag för att öka kunskapen och ge underlag för viktiga beslut utifrån målgruppens behov. Det går också att jämföra elever med och utan funktionsnedsättning över tid. Folkhälsomyndigheten och MUCF ställer idag frågor om funktionsnedsättning, men inte SCB. Det går därmed inte att identifiera elever med funktionsnedsättning i SCB:s undersökning och det går därmed inte att följa upp hur attityder och planer i gymnasieskolan påverkar högre studier. Det är mycket viktigt att de nämnda undersökningarna är tillgängliga för elever med synnedsättning så att de kan delta i dem.

10.4 Ett standardiserat mått för att identifiera barn och elever med funktionsnedsättning i skolväsendet

SRF stödjer förslaget om att Specialpedagogiska skolmyndigheten får i uppdrag att slutföra arbetet med att ta fram ett standardiserat självskattningsmått gällande funktionsnedsättning. Måttet ska användas i undersökningar om villkor för barn och elever med funktionsnedsättningar för att motverka dess konsekvenser.

De undersökningar som idag genomförs om villkoren för barn och elever i förskola och skola ger inte tillräcklig kunskap om barn och elever med funktionsnedsättning. Vilket innebär att det finns otillräcklig kunskap om villkoren för barn och elever i förskola och skola. Det innebär vidare att det saknas tillräcklig kunskap om i vilken grad funktionsnedsättningar innebär ett hinder i förskola och skola samt en samlad bild av de kunskapsmässiga och sociala villkoren för barn och elever med funktionsnedsättning.

Genom att utveckla och komplettera de befintliga undersökningarna går det att erhålla betydligt bättre kunskap om i vilken mån och hur skolgången påverkas av att ha en funktionsnedsättning. Genom att använda en anpassad version av Washington Group Short Set går det att få en samlad bild av gruppen barn och elever med funktionsnedsättning, men även kunskap om olika huvudgrupper av barn och elever med funktionsnedsättning.

10.5 Longitudinell forskningsstudier, forskningsöversikter och kunskapsöversikter

10.5.1 Stöd för genomförandet av longitudinella studier och särskilt riktade fördjupningsstudier

SRF stödjer förslaget om att anslå 240 miljoner kronor under 10 år till Forte för utlysning av forskningsanslag inom området fördelat på fyra longitudinella studier och tio projekt. För att komplettera undersökningar behövs det också forskningsstudier och fördjupningsstudier. Vi hoppas att barn och elever med synnedsättning kan vara en grupp som kan följas över tid. Det bör också vara aktuellt med fördjupningsstudier eftersom barn och elever som är blinda eller har en synnedsättning utgör en mycket liten andel av det totala antalet barn och elever. Därmed tenderar denna grupp att bli osynlig i olika undersökningar, vilket innebär att villkoren för dem inte synliggörs.

10.5.2 Kunskapsöversikter över skolsituationen för barn och elever med funktionsnedsättning i förskola och skola

SRF stödjer förslaget om att anslå 10 miljoner kronor till Skolforskningsinstitutet och ge i uppdrag att göra regelbundna kunskapsöversikter av olika aspekter av skolsituationen för barn och elever med funktionsnedsättning i samråd med SPSM och Skolverket. Det är viktigt att inkludera mindre grupper av barn och elever t ex barn och elever med synnedsättning.

10.5.3 Annan kunskapssammanställning om barn och elever med funktionsnedsättning i skolväsendet

SRF stödjer förslaget om att Skolinspektionen ska genomföra regelbundna tematiska kvalitetsgranskningar av situationen för barn och elever i skolväsendet samt att SPSM tar fram kunskap och information om de stödbehov som finns för barn, elever och vuxenstuderande i skolväsendet.

Resultaten från Skolinspektionens tidigare tematiska granskningar har varit mycket användbara som underlag för vårt påverkansarbete. Vi ser att det är önskvärt med en tydlig koppling mellan granskningarna och det arbete som SPSM bedriver. SPSM har idag användbar information utifrån sitt ärendehanteringssystem att bygga vidare på.

10.6 Sammanhållande ansvar och samverka för den samlade analysen

SRF stödjer förslaget om att Skolverket får i uppdrag att ansvara för och hålla samman uppföljningen och den samlade analysen och redovisningen av villkoren för barn och elever med funktionsnedsättning i skolväsendet. Det är av stor vikt att Skolverket samverkar med SPSM och Skolinspektionen. I Skolverkets förutsättningar för att ansvara och vara sammanhållande kan myndigheten behöva öka sin kunskap om villkoren för barn och elever med funktionsnedsättning förutom ett nära samarbete med SPSM.

För att kunna följa upp funktionshinderspolitiken inom skolväsendet behöver myndigheten få möjlighet att utveckla kompetens och uppföljningssystem inom funktionshinderområdet.

Förutom samråd med berörda myndigheter är samråd med funktionshinderorganisationer av stor vikt. FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning är tydlig med vikten av aktiv involvering från personer med funktionsnedsättning och från deras organisationer.

10.6.1 Barn- och ungdomsråd

SRF stödjer förslaget om att Skolverket ska inrätta ett barn- och ungdomsråd. Rådet ska vara delaktigt i uppföljningen och den samlade analysen av villkoren för barn och elever med funktionsnedsättning i skolväsendet. Det är viktigt att elever med funktionsnedsättning får möjlighet att vara delaktiga i arbetet med analysen av villkoren i skolan. Rådets deltagare måste representera olika funktionsnedsättningar. Det krävs noggrann planering så att arbetet i rådet blir både barnvänligt och tillgängligt utifrån olika funktionsnedsättningar. Det kan komma att krävas särskild kompetens hos de personer som ska ansvara för barn- och ungdomsrådet.

SRF vill slutligen lyfta fram att det är angeläget att regeringen skyndsamt beslutar om att starta de föreslagna åtgärderna för att komma till rätta med avsaknaden av kunskap om villkoren för barn och unga i förskola och skola. Det behövs konkreta insatser för att öka på arbetet med att motverka konsekvenser av funktionsnedsättningar och främja likvärdigheten för barn och elever.

Med vänlig hälsning

SYNSKADADES RIKSFÖRBUND

**Niklas Mattsson
Förbundsordförande**